

M i ĝ l i n c z i É v a

Műteremlátogatás Szajkó István festőművésznél

*„A völgyben már besötétedett,
de Lak felett még fénylik az ég,
és a narancsszóródásban a gerincen kirajzódnak a fák.*

*Ennyivel megint nehezebb lesz meghalni.”
(Oravecz Imre: Erdőszél)*

Szajkó István életútjának egyik igazodási pontja Lókút. Ebbe a mesélő nevű Magas-bakonyi faluba ingázik a festő húsz éve. Szabadkáról oda, majd vissza. Otthona az, ahol a műterme van. Mindkét helyen megteremtette magának az alkotás mikroklimáját, de azt Ő is tudja, egyszerre két helyen nem lehet ...

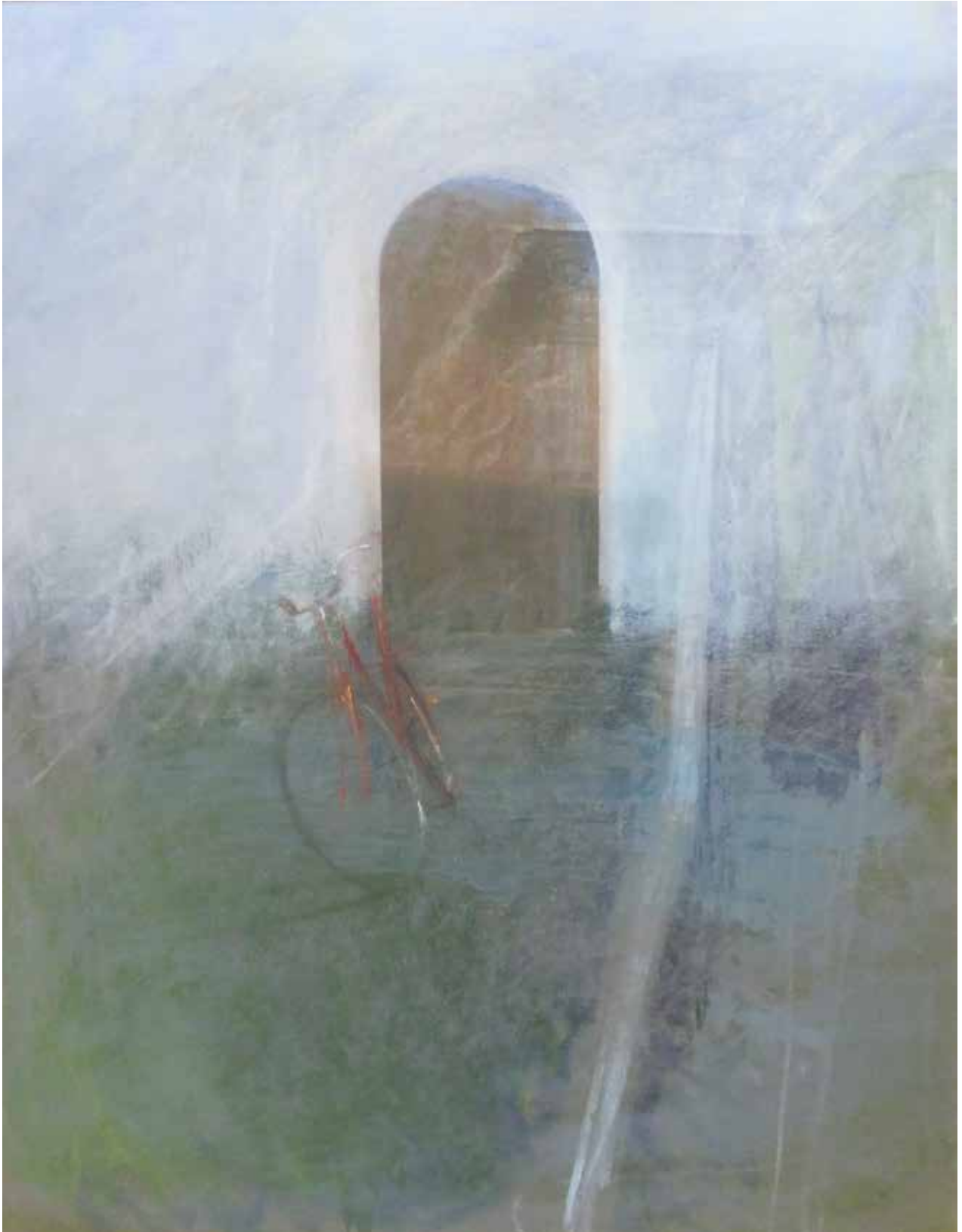
Záporos-szivárványos nyári délutánon a lókúti háztetőn átvillódzó napsugarak vakítják a szemet. A ház melletti pincetetőről hangtalan folydogál le a csend a kertre, s a műteremből sorra libbennek ki a festmények az udvaron álló festőállványra. A festő lesimítja képeiről a várakozás porát, s azok megelevenednek.

Lélekkút

Szajkó jelszerű művészetében markánsan van jelen a kerékpár ábrázolása. A mindig mozgásban lévő útkereső alkalmatosságnak mozdulatlan pillanatait örökíti meg a festő. Ezt az elgondolkodtató idődimenziót szerepelteti képeinek középpontjában. Ebben az ismételt jelrendszerben érzékletesen idézi

A művész a tárgyakba szellemült lét rétegeit fejtegeti, így teremtve meg újra és újra a lélektárgy mítoszát.

Szabadkai pinceajtó / 100×65 cm, olaj, vászon

meg az élet nyomvonalait, az őrlődések, és az örömdés állapotának felkavaró momentumai jelennek meg műveiben. Ahhoz, hogy ne vesszünk el a mű egészében, és megfejtsük kódolt üzeneteit, fel kell kutatnunk azt az ősforrást, mely a művész emlékeit, tapasztalásait rejti. A rendkívül gazdag képanyag fontos életgyökökből, gondolattörödé-

kekből építkezik. Szabó igyekszik minél kevesebb részlettel elmesélni a történeteket, de ha jó olvasuk szimbólumrendszerét, a valóság, s annak képi megfogalmazásából kivételes hitrege bontakozik ki. Kompozícióiban az idő-időtlenység, a valóság-látomás egyidejű megjelenése keveredik. Szellemi és festői eszköztárával fogalmazza át a hétköznapok

Fekvő bicikli / 100x120 cm, olaj, vászon, 2005

nyugalmát, a vágyódásokat, a kirekesztettséget, a tartózkodó boldogság tünékeny pillanatait. Heves módszerességgel kutatja az élet történéseit. A megélt élményeket egyfajta logikus rendszerben, asszociatív motívumokkal rajzolja papírra. A külsőségek nem érdeklik, a lényegre kutatja szakadatlan. A művész a tárgyakba szellemült lét rétegeit fejtegeti, így teremtve meg újra és újra a lélektárgy mítoszát. Szajkó lélekvádoroltatási élményében az önmegismerés és a megmérettetés áll. Megrendítő szakrális merészséggel, szenvedélyesen festi a rezzenéstelen csendet, s közben szembesül az Isten adta létezéssel.

Örvénylő por

A festőművész alkotói pályáját a pasztell, a por-kréta használata gazdagítja. A rajzeszköz tudatos és improvizatív használata építi a szajkói életművet. Önki-fejező akaratosság ez. Van úgy, hogy a krétája alig hagy nyomot a papíron, s ezek a szinte láthatatlan ökörnyálszálak adják ki a rendszer alapját, máshol magasztos gesztusok, erőteljes satírozások őrzik a keze nyomát. A porkréta puha textúrája beleragad a festő ujjbarázdáiba, s a kézről a papírra tapadó színes porból az élet sokszínűségének meséi lesznek. Az ember nyom rovások keverednek a kanyargó pasztellcsíkokkal, s néhol átláthatatlan gubancszerkezetté, máshol laza szövődékké egyesülnek. Ezek

a gubancok a valóságot, vagyis a valóság megidézésének illúzióját közvetítik. A háttérben összemósódó színfoltok és -sávok artistikus keveredéséből a szenvedélyek megélése, s azok megszenvedése bontakozik ki. Ennek a bonyolult grafikai szerkezetnek örvénylése sokatmondó. Mesél az idegenbe elvagyódásról, a kitaszítottságról, a kósza látomásokról, az időtlenség misztikumáról, a térdimenzió mögötti sugárzó tudás lehetőségéről, és sejteti a hétköznapi szürkeségét feloldó reményeket. A vonalszövevények súlyos növényi nyalábokká állnak össze, s ez a tájillúzió egyben a semmiben lebegés forrása. Ez a bonyolult tájképzet a vágyak hordozója is. Nincs horizont, nincs térvizonyítási pont, csak a kerékpárlelkek átlényegítését szolgáló szándék. A transzcendens lelki állapot, a csönddel való csatározások, a szétáradó harmónia van jelen szinte minden képében, s ez a jelenésszerű, meditatív lebbelés a szajkóizmus esszenciája.

Az e fajta művészi közvetítés új szellemi síkon egyetemessé teszi a drámai folyamatokat. A léleklabirintus harcait az esztétikum síkjára transzponálja, ezzel egyfajta kognitív párbeszédre készíteti a képnézőket. A tájélmény rétegeinek visszafogottsága, a múlttól való rituális megtisztulás lehetőségének felmutatása a festői attitűdöket tükrözi. Ezeket az amúgy szokványos, alig megfogalmazható láttatásokat Szajkó

Biciklik zöldben / 120x100 cm, olaj, vászon, 2019

karakterisztikus önkifejező gesztusrendszere felülírja, és képeinek gondolatisága megzabolázhatatlanul töri át az emberi képzelet határait. Gyengéden nivellálva ügyel a részletekre, s mindezeket a piktorális csodákat a Szajkó-képekre jellemző színvilággal erősíti. A befelé forduló meditatív lelki tereket meleg terra-színekkel jellemzi, melyek a természet közelségének nyugalalmát is érzékeltetik. A penészzöldek, a kopott munkáskabát-színek, az okkerek, a fáradt levendulák, a pernyeszürkék, az ánizskékek, a sárfeketék,

a hajnalpirosak, a tört tónusú pasztellek expresszív kölcsönhatásba lépnek. Megváltoztatják egymást és kettéválaszthatatlanul, összefonódva egyesülnek.

Útkeresés

A Szajkó-univerzum metszéspontjában álló kerékpár és a háttér dramatizált egysége speciális filozófiai kapcsolatrendszerbe szövi az emberi lét emlékeit, ugyanis Szajkó tárgyak (kerékpárok) helyett léleképítőményeket fest. A kitaszítottság/elvágódás az útke-

Önarckép biciklin / olaj, vászon, 130x100 cm, 2017

resés és a befogadás/visszatérés izgalmas, egyben fájdalmas stációit láttatja a képsorokban. Generációs problémákat, a kisebbségi lét dilemmáinak vetületeit, a tradicionális lépcsőházból való menekvést fogalmazza meg az allegorikus élettörténetekben. Szabadságra, produktív vagy kreatív gondolkodási folyamatokra vágyás szimbóluma a vastárgy. Szellemi, erkölcsi és fizikai értelemben definiálható a művekben megfogalmazott szándékszabadság. A léthatárokat feszegető alkotó festményein a megjelenő jelentéskörök szignifikánsan vannak jelen. Az ellágyuló

és konok formák a képnek olyan elemei, melyek a társadalmi-kulturális konvenciókat elvetik, s a szabadság teljességét élvezik. Ám a függetlenség és önállóság nem csak gondtalan örömmel jár. Az egyedül-lét kiszolgáltatottsága felerősíti a fájdalmakat, s a szorongások megbékélyozhatják a tiszta gondolatokat. Szajkó a kerékpárteremtények esendőségén keresztül hívja fel figyelmünket a sorskérdésekre. Rajzaiban a bicikli kerekeinek hangsúlyos megjelenése az útkeresését, a szabadságot, míg a leheletnyi vonalakkal megrajzolt, alig látható kormány az irányí-

A lókúti Pajta-Art

tást nem tűrő dacot szimbolizálja. Szajkó a távoldás-közeledés élményével perlekedik, s az ősbizalom aspektusainak megismertetésére törekszik. Metaforákkal dokumentálja a látvány pillanatait. Fotografikus, élményű jelbeszédében a kerékpár térbeli helyzetéből az aktuális lelkiállapotok, útirányok olvashatók le. A bezárt ajtók előtt ácsorgó, lámpaoszlopnak támaszkodó – a képnézővel szemben álló – kerékpár ízlelgeti a megindulás nyugtalanságát. A vázvörös izzása még a sorskeresés hevületét jelzi, mely szín a bolyongások során barnás-szürkés földszínre változik. A vándorúton a jármű mindig távolodik, így annak hátulsó, parázsló prizmjája kerül a középpontba, ez egyfajta segélykérésnek, helyzetjelentésnek fogható fel. Beazonosító jel hátramaradottaknak.

A nagy menetelés pihenőállomásain több kerékpár találkozásának lehetünk tanúi. Fáradtan fekszenek a zöldellő mezőben, szemlélik egymást, de legtöbbször a magányos kerekézést látjuk. Elérni a végtelen távolságban lévő új élet lehetőségét megakad az ábránd szintjén. De ha néha mégis áthatolnak a vonaldzsungelen – amely mögött egy tündérvár, avagy az infernó birodalma is lehetne –, rájönnek, az élet túl rövid egy új létforma kialakításához. A régi boldogság-boldogulás megélése, annak megtartása nehezedik az utazóra.

A tájszentély mögötti megváltás reménye a festő kezében van. Szajkó az elzálogosított érzelmeket visszaadva, az élménysokkot enyhítve tereli a haza vezető útra az emberarcú kerékpárokat. A festő azt sugallja, hogy a befogadó otthon emberségénél nincs nagyobb örömforrása a létezésnek. S azt is

tudatja, nem kell mindig kerékpároknak álcázni magunkat. Merjük vállalni létünk változásait, egyéniségünket, akkor lehetünk biciklik, bicók, bringák, bicajok, brinyók, cajgák, cangák, kerók, kétkerekűek, és még akár drótszamarak is.

*

A művész fizikai megjelenése, arckifejezése, tekintete, tartása (és kutya-imádata) sokat árul el művészetéről. Lényé belehelyezhető abba a világba, amelyet létrehozott. A párafelhős, zöldellő krétanádas mögül figyeli a világ harsányságát. Kikacsint ránk és visszavonul a nesztelen Bakonyba. A ködpárás látóhatár, az égbe nyúló kaliforniai mamutfenyő, a domboldalba vájt pincegádoroltár, az emlékeket őrző kalap, a házra futó lila akácillata erősíti az alkotás csendjét. Műtermében sült kacsalemeztelenített csontjai meredeznek a tányéron. Ropogós kenyérsercli és a „rakija od voca” párlata idézi az otthon-itthon melegségét. Szajkó a szilaj indulat és a kiegyensúlyozottság megjelenítője. Az ember végzetét egyetlen végső mozzanattá tömöríti születéstől haláláig.

Művészetét a társadalmi, a politikai és az esztétikai eszményeknek ellenáll, s bár festészetét érintőlegesen kapcsolatba kerül néhány stílusiránnyal, de azokon felülemelkedve teremtette meg a Szajkó-galaxis képtárát.

Fotó: Miglinczi Éva